

31.1. KLO 19.00
MUSIIKKITALO

LIONEL BRINGUIER

KAPELLIMESTARI

AUGUSTIN HADELICH

VIULU

Henri Dutilleux: Métaboles 17 min

1. Incantatoire (*Largamente*)
2. Lineaire (*Lento moderato*)
3. Obsessionnel (*Scherzando*)
4. Torpide (*Andantino*)
5. Flamboyant (*Presto*)

Pjotr Tšaikovski:

Viulukonsertto D-duuri op. 35 33 min

1. *Allegro moderato*
2. *Canzonetta (Andante)*
3. *Finaali (Allegro vivacissimo)*

VÄLIIAIKA 20 MIN

Igor Stravinsky:

Sarja baletista Tulilintu (1945) 31 min

- Johdanto ja tulilinnun tanssi
Muunnelmia (*Tulilintu*)
Pantomiimi I
Pas de deux (*Tulilintu ja Ivan Tsarevitš*)
Pantomiimi II
Scherzo (*Prinsessojen tanssi*)
Pantomiimi III
Piiritanssi (*Horovod*)
Kuningas Kaštšein hornantanssi
Kehtolaulu (*Tulilintu*)
Finaali

MYÖHÄISILLAN KAMARIMUSIIKKI

MYÖHÄISILLAN KAMARIMUSIIKKI alkaa noin 10 minuutin tauon jälkeen Konserttisalissa. Yleisöä pyydetään siirtymään permannolle kuuntelemaan esitystä. Myöhäisillan kamarimusiikissa on numeroimattomat paikat.

Paula Sundqvist, viulu
Christoffer Sundqvist, klarinetti
Emil Holmström, piano

Igor Stravinsky:
Sotilaan tarina, sarja viululle, 16 min
klarinetille ja pianolle

1. *Marche du soldat (Sotilaan marssi)*
2. *Violon du soldat (Sotilaan viulu)*
3. *Un petit concert (Pieni konsertti)*
4. *Trois danses: Tango, valse, ragtime*
(Kolme tanssia: Tango, valssi, ragtime)
5. *La danse du diable (Paholaisen tanssi)*

Väli aika n. klo 20.05. Konsertti päättyy n. klo 21.05. Myöhäisillan kamarimusiikki päättyy n. klo 21.40. Suora lähetys Yle Radio 1:ssä ja Yle Areenassa. Konsertti nähdään kahdessa osassa Yle Teemalla 1.3. ja 8.3. ja Yle TV 1:ssä 7.3. ja 14.3.

HENRI DUTILLEUX: MÉTABOLES

Ranskalainen Henri Dutilleux (1916–2013) kuuluu musiikinhistorian suurin perfektionisteihin. Esa-Pekka Salosen sanoin hänen musiikissaan ”jokainen nuotti on kultavaa’alla punnittu”. Tarkkuus ei kuitenkaan johtanut hänellä mihinkään askeettiseen pelkistykseen vaan monivärisen rikkautteen. Kultavaaka on ollut ahkerassa käytössä, sillä nuotteja Dutilleux’n teoksissa on yleensä paljon mutta ei muodottamana massana vaan huolellisesti hiottuina, sävykkäinä ja säkenöivinä väriyhdistelminä ja monisäikeisinä sointimaailmoina.

Dutilleux’n omin instrumentti oli orkesteri, joko sellaisenaan tai solistin kanssa käytettynä. Hitaan ja harkitsevan sävellystavan vuoksi Dutilleux’n tuotanto jäi suppeaksi, varhaisteokset mukaan lukien suunnilleen 40 teokseen, joista orkesteriteoksia on vain kymmenkunta. Näistä *Métaboles* on syntynyt vuosina 1963–64 ja sai kantaesityksensä 1965 Clevelandissa George Szellin johdolla.

”Metabole” viittaa sanana muutokseen. Dutilleux’n teos jäsentyy viisiosaiseksi mutta yhtäjaksoisesti soitettavaksi kokonaisuudeksi, jossa jokaisen osan alkuidea, olipa se melodinen, rytmisen tai harmoninen, kokee sarjan muodonmuutoksia. Osan lopulla idea on muuttunut niin paljon, että se muodostaa uuden lähtökohdan seuraavalle osalle, kunnes viimeisessä osassa teoksen alkuidea nousee jälleen esiin.

Materiaalisen metamorfoosin lisäksi teoksessa on toinen tärkeä rakennepiirite: ajatus teoksesta orkesterikonserttona. Dutilleux on korostanut orkestraation avulla jokaisen osan ominaisuutta nostamalla aina vuorollaan yhden soitinryhmän valokeilaan.

Ensiosassa *Incantatoire* (Loitsumainen) pääroolin saavat puupuhaltimet, joiden manauksenomaisista alkuaiheista musiikki avautuu eloisesti pulpuilevaksi lintutaraksi. Toinen osa *Linéaire* (Lineaarinen) on kirjoitettu pelkille eri tavoin jaetuille jousille, jotka maalaavat osaan pidättyväisen ja salaperäisen tunnelman. Soolobasson pizzicatojen avaama kolmas osa *Obsessionnel* (Pakkomielteinen) nostaa keskiöön vasikat ja rakentuu aiempia osia dynaamisemmaksi ja rajummaksi.

Lyömäsoittimia korostava neljäs osa *Torpide* (Horrosmainen) muodostaa odottavine tunnelmineen suvantomaisen vaiheen ja purkautuu päätösosaan *Flamboyant* (Liekehtivä), jossa kaikki soitinryhmät ovat vihdoin tasavertaisesti mukana ja piiskaavat yhdessä musiikin loistokkaaseen, stravinskymäisen energiseen sykkeeseen. Niin huolellisesti kuin Dutilleux partituurejaan hioikin, ilmaisunsa intensiteetistä hän ei koskaan tinkinyt.

PJOTR TŠAIKOVSKI : VIULUKONSERTTO D–DUURI OP. 35

Keväällä 1878 Pjotr Tšaikovski (1840–1893) oleskeli Sveitsin Clarensissa Genevenjärven rannalla toipumassa edellisen vuoden epätoivoisesta avioliittorityksestä ja soitteli viulistiystävänsä Iosif Kotekin kanssa Édouard Lalon *Espanjalaista sinfoniaa* viululle ja orkesterille. ”Siinä on paljon raikkautta, valoisuutta, pikantteja rytmejä, kauniisti ja erinomaisesti soinnutettuja melodioita”, hän kuvaili teosta mesenaa-tilleen rouva von Meckille.

Lalon konserttomainen sinfonia sai Tšaikovskin kiinnostumaan oman viulukonsertton säveltämisestä. Teos syntyi kuin siivillä, luonnos puolessatoista viikosta ja valmis orkesteripartituuri siitä kahden viikon kuluttua. Kaiken lisäksi hän oli säveltänyt tänä aikana hitaan osan kahteen kertaan, sillä alkuperäinen osa ei ollut tyydyttänyt häntä ja päättyi nimellä *Méditation* avausosaksi viulu-piano-sarjaan *Souvenir d'un lieu cher*.

Juuri ennen konserttoa Tšaikovski oli saanut valmiiksi neljännen sinfonian ja oopperan *Jevgeni Onegin*. Mutta siinä missä ne peilasivat vielä eri tavoin Tšaikovskin kokemaa avioliittokriisiä, on viulukonsertto jo täysin irtaantunut kriisivaiheen tunnelmista. Se on yksi hänen vapautuneimista ja raikkaimmista luomuksistaan ja myös yksi ohjelmiston kaikkein suosituimmista teoksista lajissaan. Silti sekin sai aikanaan osansa kriitikkojen miekanpistoista, kuuluisimmin Wienissä joulukuussa 1881, kun arvovaltaisen Eduard Hanslickin mieleen hiipi ”ensimmäisen kerran se kauhistuttava ajatus, että olisi olemassa musiikkia, jonka voi kuulla löyhkäävän”.

Kaikki ne ominaisuudet, joita Tšaikovski ihaili Lalon *Espanjalaisessa sinfoniassa* – raikkaus, valoisuus, pikantit rytmit ja kauniisti soinnutetut melodiat – ovat myös hänen oman viulukonserttonsa piirteitä. Kokonaisuuden kruunaa teoksen sulavan taiturillinen viulistisuus, jota Tšaikovski oli hionut sävellystyön aikana Iosif Kotekin kanssa.

Vaikka Tšaikovski vei sinfonioissaan musiikkia usein muodollisesti vapaampaan, kerronnalliseen suuntaan, on viulukonsertto valettu perinteiseen konserttomuottiin. Lyhyt johdantovaihe avaa ensiosan, jossa viulisti esittelee molemmat keskeiset aiheet. Tavanomaisesta muodosta poikkea vain se, että Mendelssohnin tavoin Tšaikovski on sijoittanut soolokadenssin jo kehittelyn ja kertauksen rajalle, ei osan lopulle niin kuin yleensä.

Keskiosana on viehkeä Canzonetta, joka sai jopa Hanslickin hetyymään ja ihailemaan sen ”herkkää slaavilaista melankoliaa”. Tauotta seuraavassa finaalissa venäläiskansalliset sävyt kietoutuvat osaksi musiikin riehakasta ja riemukkaasti säihkyvää rientoa.

IGOR STRAVINSKY: SARJA BALETISTA TULILINTU

”Se edustaa aikansa tyyliä. Se on elinvoimaisempi kuin suurin osa ajan sävelletystyä kansanmusiikista, mutta se ei ole kovin omaperäinen. Nämä ovat kaikki hyviä aineksia menestykselle.”

Näin kommentoi Igor Stravinsky (1882–1971) myöhemmällä iällä balettiaan *Tulilintu*. Ja menestyshän siitä tuli, kun Sergei Djagvilevin Venäläinen baletti kantoesitti sen Pariisiin oopperassa kesäkuun lopulla 1910. Se sinkosi 27-vuotiaan, siihen asti Venäjän ulkopuolella täysin tuntemattoman säveltäjän kerralla eurooppalaiseen kuuluisuuteen, jonka hänen kaksi seuraavaa Djagileville säveltämäänsä balettia *Petruška* (1911) ja *Kevätuhri* (1913) lopullisesti varmistivat.

Tulilintu perustuu venäläiseen satuaiheeseen, josta Aleksandr Benois ja teoksen koreografi Mihail Fokin olivat muokanneet libreton. Teos kertoo kuningas Kaštšeista, joka on taikavoimallaan lumonnut 13 prinsessaa. Kaštšein vartijahirviöiden sieppaama prinssi Ivan Tsarevitš saa tietää maagiselta Tulilinnulta Kaštšein taikavoimien salaisuuden ja vapauttaa prinsessat, joista yhdestä tulee hänen vaimonsa.

Stravinsky on pukenut myyttisen satuaiheen lumoavan värikylläiseen, orkestraalisesti taiturilliseen asuun. Kun hän toteisi, ettei *Tulilintu* ollut kovin omaperäinen, hän oli turhan tyly nuorta itseään kohtaan, sillä kyseessä oli hänen ensimmäinen taiteellisesti täysipainoinen teoksensa. Sikäli hän oli kuitenkin oikeassa, että esikuvat kuultavat teoksesta selvästi tunnistettavina. Vaikutteita voi kuulla yhtä lailla Debussyn impressionismista kuin

Stravinskyn opettajalta Nikolai Rimski-Korsakovilta, vaikka orkesterin väripaletin mestarina oppilas ylittää tässä jo opettajansa. Rimski-Korsakovin *Kultainen kukko* -oopperasta hän sai myös ajatuksen erottaa toisistaan baletin ihmis- ja satuhahmot: edellisiä (prinssi ja prinsessat) ilmentää yksinkertaisempi diatoninen musiikki, jossa on käytetty myös kansanmusiikki-aiheita, jälkimmäisiä (*Tulilintu* ja *Kaštše*) puolestaan usein ylinousevan kvartetin ympärille kietoutuva kromaattisuus.

Stravinsky laati *Tulilinnusta* kolme orkesterisarjaa. Niistä viimeinen, vuoden 1945 sarja, on muokattu hiukan pienemmälle orkesterille kuin alkuperäinen balettimusiikki ja käsittää noin kaksi kolmasosaa 45-minuuttisesta baletista. Se luo tiivistelmän baletin tapahtumista ja kasvaa salaperäisestä alkuhämarästä Tulilinnun tanssin, Tulilinnun ja Ivan Tsarevitšin pas de deux’in, prinsessojen tanssin ja piiritanssin kautta dramaattisen kohokohdan muodostavaan Kaštšein demoniseen horenantanssiin ja taittuu lopulta sadun arkkityyppiä toteuttavaan voitokkaaseen loppuhymniin.

MYÖHÄISILLAN KAMARIMUSIIKKI

Igor Stravinsky: Sotilaan tarina, sarja viululle, klarinetille ja pianolle

6 Ensimmäisen maailmansodan lähestyessä loppuaan Stravinsky löysi itsensä vaikeasta tilanteesta. Venäjän vallankumous oli riistänyt häneltä kotimaan ja yhteyden vanhaan sukutilaan, hänen kustantajansa Editions Russes de Musique ei maksanut hänelle enää korvauksia eikä hänen suurimuotoisia teoksiaan juurikaan esitetty. Rahapulan ahdistamana Stravinsky päätyi pohtimaan ystävänsä sveitsiläisen kirjailijan Charles-Ferdinand Ramuz'n kanssa pienen kokoonpanon näyttämöteosta, jota olisi helppo esittää kiertueilla. Tuloksena oli kesällä 1918 valmistunut *L'Histoire du soldat* (Sotilaan tarina), jonka ensi-ilta oli Lausannessa saman vuoden syyskuussa.

Sotilaan tarina perustuu vanhaan venäläiseen kansantarinaan, josta Ramuz laati ranskankielisen libreton. Kyseessä on jälleen yksi muunnelma tutusta Faust-tarinasta: Venäläinen sotilas Joseph on matkalla kotikaupunkiinsa, kun hän kohtaa valepukuisen paholaisen, joka ostaa hänen viulunsa ja antaa vastalahjaksi suuria rikkauksia tarjoavan kirjan. Joseph kokee monenlaisia seikkailuja, mm. parantaa sairaan prinsessan, mistä on luvattu palkkioksi avioliitto prinsessan kanssa, mutta ei pääse vapaaksi paholaisesta vaikka saakin tämän viulunsoitollaan hetkeksi valtaansa.

Sotilaan tarina on suunnilleen tunnin kestävä teos, joka on kirjoitettu kertojalle, kahdelle näyttelijälle, yhdelle tai useammalle tanssijalle sekä seitsemän hengen soitinyhtyeelle. Stravinsky teki teoksesta vuosina 1919–20 kaksi soitinsarjaa: yhdek-

sänosaisen konserttisarjan alkuperäiselle soitinseptetille sekä lyhyemmän viisosaisen sarjan viululle, klarinetille ja pianolle.

Sotilaan tarinan aikoihin Stravinsky eli murroskautta, jolloin hän alkoi kääntää katsettaan kohti uusklassismia. Teoksen musiikkia hallitsee epäsentimentaalisen eloisa, lyhyistä aiheilmista rakentuva rytmisesti kulmikas ja oikukas ilmaisu, jossa tutunoloiset eleet esiintyvät kuin kubistisesti vääntyneinä. Trioversion neljäs osa kuvaa sairastuoteeltaan nousseen prinsessan tanssia ja tyyllittelee ajan populääritanssien aineksilla, mikä sekini oli uusklassismiin viittaava ele. Ragtime oli tuolloin aivan uusi musiikinlaji Euroopassa, ja Stravinsky oli tutustunut siihen vain kapellimestari Ernest Ansermet'n Amerikasta tuomista nuoteista, ei vielä soivassa muodossa. Paholaisen tanssi luo sarjalle iskevän tehokkaan päätöksen Josephin tanssittaessa paholaisen uuvuksiin soitollaan.

Kimmo Korhonen

LIONEL BRINGUIER

Ranskalainen Lionel Bringuier lukeutuu sukupolvensa kiinnostavimpiin kapellimestareihin. Kuluvan kauden alussa hän aloitti Nizzan oopperan taiteellisenä partnerina ja johtaa oopperassa viiden konsertin sarjan. Vuosina 2014–2018 Bringuier työskenteli Zürichin maineikkaan Tonhalle-orkesterin ylikapellimestarina ja musiikillisena johtajana.

Muusikkoperheeseen syntynyt Bringuier teki läpimurtonsa 2005 voittamalla 19-vuotiaana Besançonin kapellimestarikilpailut. Vuodesta 2007 hän työskenteli apulaiskapellimestarina Bretagnen orkesterissa ja Los Angelesin filharmonikoissa, jossa sekä Esa-Pekka Salonen että Gustavo Dudamel ovat toimineet hänen mentoreinaan.

Bringuier toimi vuosina 2009–2012 Orquesta Sinfonica de Castilla y Leónin musiikillisena johtajana. Vierailvana kapellimestarina hän johtanut mm. New Yorkin filharmonikkoja, Clevelandin ja Bostonin orkestereita, Lontoon sinfoniaorkesteria ja Leipzigin Gewandhaus -orkesteria.

Bringuier on levyttänyt mm. Ravelin pianokonserton pianisti Yuja Wangin kanssa sekä Chopinin ja Saint-Saëns'in teoksia.

AUGUSTIN HADELICH

Saksalais-amerikkalainen Augustin Hadelich on noussut viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana maailman terävimpään viulistieliittiin. Hän on saanut kiitosta sekä häikäisevästä tekniikastaan, sielukkaista tulkinnoistaan että kauniista viulunäänestäään. Läpimurtoa siivitti voitto Indianapolisin viulukilpailussa 2006, minkä jälkeen hän on esiintynyt monien huippuorkesterien solistina eri puolilla Eurooppaa, Yhdysvaltoja ja Aasiaa. Arvostettu verkkojulkaisu *Musical America* nimesi hänet vuoden 2018 instrumentalistiksi.

Hadelich tunnetaan laajasta ohjelmistostaan. Konserttokirjallisuuden perinteisten kulmakivien lisäksi hän on soittanut 1900-luvun musiikkia sekä uusia teoksia. Näitä ovat mm. Dutilleux'n, Ligetin ja Thomas Adèsin konsertot sekä kamarimusiikissa mm. Brett Deanin, David Langin, György Kurtágin, Toru Takemitsun ja Bernd Alois Zimmermannin teokset.

Hadelichin Hannu Linnun kanssa 2014 tekemä Sibeliuksen ja Adèsin konserttojen levytys oli Gramophone Awards -ehdokkaana, ja vuonna 2016 hän sai Grammy-palkinnon Henri Dutilleux'n viulukonserton *L'arbre des songes* levytyksestä. Hän on lisäksi levyttänyt mm. Haydnin, Mendelssohnin, Bartókin, Tšaikovskin ja Lalon konserttoja sekä Telemannista Zimmermanniin ja Kurtágiin ulottuvaa resitaali-ohjelmistoaan.

Hadelichin soitin on hänellä lainassa oleva vuoden 1723 Stradivarius "Ex-Kiesewetter".

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin ylikapellimestari on Hannu Lintu.

Radio-orkesteri perustettiin vuonna 1927 kymmenen muusikon voimin. Sinfoniaorkesterin mittoihin se kasvoi 1960-luvulla. RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo. Hannun Linnun kauden päätyttyä keväällä 2021 ylikapellimestarina aloittaa Nicholas Collon.

8 Suurten klassis-romanttisten mestariteosten ohella RSO:n ohjelmisto sisältää runsaasti nykymusiikkia ja orkesteri kantaesittää vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtäviin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin taltioiminen kantanauhoille Yleisradion arkistoon. Kaudella 2019–2020 orkesteri kantaesittää neljä Yleisradion tilaamaa teosta. Lisäksi ohjelmassa on Yleisradion ja Helsingin juhlatiimien suurtuotanto, Schumannin *Kohtauksia Goethen Faustista*. Erityisaseman saavat myös Dmitri Šostakovitšin keskikauden

sinfoniat ja konsertot. Toista kertaa järjestettävällä RSO-festivaalilla kuullaan Magnus Lindbergin uutuuksia ja suurteoksia. Kapellimestarivieraiksi saapuvat mm. Esa-Pekka Salonen, Herbert Blomstedt, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo ja solisteina debytoi joukko kotimaisia nuoria.

RSO on levyttänyt mm. Mahlerin, Bartókin, Sibeliuksen, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia. Orkesteri on saanut levytyksistään Gramophonon kahdesti - Lindbergin klarinettikonsertton levytyksestä 2006 sekä Bartókin viulukonsertton levytyksestä 2018. Muita tunnustuksia ovat mm. BBC Music Magazine Award, Académie Charles Cros ja MIDEM Classical Award. Sibeliuksen sävelrunoja ja laulua sisältävä levy palkittiin International Classical Music -palkinnolla (ICMA) 2018. Kotimaisen EMMA-palkinnon RSO on saanut 2016 ja 2019.

RSO konsertoi säännöllisesti ympäri maailmaa. Kaudella 2019–2020 orkesteri tekee Hannu Linnun johdolla kiertueet Keski-Eurooppaan ja Japaniin.

RSO:n konsertit lähetetään suorina lähettyksinä Yle Arenassa ja Yle Radio 1:ssä sekä taltioineina Yle Teemalla ja Yle TV1:ssä.

**HUOMIOITHAN YLIHERKKYYDESTÄ KÄRSIVÄT
KANSSAKUULIJAMME, VÄLTÄISITKÖ VOIMAKKAIDEN
TUOKSUJEN KÄYTTÖÄ KONSERTISSA.
KIITOS!**